

Udredning vedr. kvantitative målsætninger for landdistriktsprogrammet

Jensen, Jørgen Dejgård

Publication date:
2007

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jensen, J. D. (2007). *Udredning vedr. kvantitative målsætninger for landdistriktsprogrammet*. Department of Economics, University of Copenhagen.

Fødevarøkonomisk Institut
Jørgen Dejgård Jensen
D. 16. januar 2007

Udredning vedr. kvantitative målsætninger for landdistriktsprogrammet

Indledning

Nærværende notat giver nogle skøn for effektiviteten af forskellige foranstaltninger som påtænkes iværksat i forbindelse med det danske landdistriktsprogram 2007-2013. Notatet er udarbejdet efter anmodning fra Direktoratet for FødevarerErhverv.

Efter aftale med DFFE fokuseres indsatsen i nærværende notat på foranstaltningernes effekt på bruttoværditilvæksten i de direkte berørte virksomheder, den samlede nettoværditilvækst samt beskæftigelsen som følge af de respektive tiltag, og vurderingerne foretages for de foranstaltninger, som skønnes at være mest relevante i forhold hertil.

Der skal gøres opmærksom på, at udarbejdelsen af nedenstående vurderinger er gennemført med en meget kort tidsfrist, hvorfor en række af de præsenterede skøn er behæftet med en betydelig usikkerhed. En mere præcis opgørelse vil fordre mere tilbundsående analyser, som ikke har været mulige indenfor den givne tidsramme.

Metode

I det følgende er effekterne på værditilvækst og beskæftigelse i primærjordbrug og fødevarerforarbejdning af et støtteomfang på 10 mio. kr. vurderet, dels ud fra teoretiske overvejelser om foranstaltningernes incitamentsvirkninger i den aktuelle kontekst, og dels ud fra foreliggende erfaringer med tilsvarende ordninger i Danmark. Vurderingerne kan således anskues som nøgletal, som repræsenterer effektiviteten af støttemidlerne i forskellige anvendelser.

Skøn for effekter på værditilvækst

Effekten på værditilvæksten i primærjordbruget tager udgangspunkt i den skønnede effekt på de påvirkede bedrifters driftsoverskud. Hovedparten af de betragtede foranstaltninger kan anskues som direkte eller indirekte investeringstilskud på en nærmere specificeret procentandel af investeringsudgiften, hvor tilskuddet ydes under forudsætning af, at de pågældende investeringer ikke ville blive gennemført i fraværet af dette tilskud. På den baggrund kan der ud fra en økonomisk betragtning opstilles et minimums- og maksimumsskøn for effekten på den resulterende værdiskabelse.

Ud fra en investeringsøkonomisk betragtning vil en investering blive gennemført, hvis nutidsværdien af investeringens fremtidige afkast er mindst lige så stor som det investerede beløb. Og hvis der ydes investeringstilskud, skal nutidsværdien af de fremtidige afkast sammenlignes med investeringsbeløbet efter fradrag af investeringstilskuddet. Det betyder, at det forventede årlige afkast af en støttet investering mindst skal modsvare den årlige ydelse på et lån svarende til investeringsudgiften efter fradrag af investeringstilskuddet, for at investor vil gennemføre denne investering. Dette giver et underkantsskøn for afkastet af de investeringer, som vil blive gennemført under en sådan tilskudsordning.

Hvis det er en forudsætning for opnåelse af investeringstilskuddet, at den pågældende investering ikke ville blive gennemført uden tilskuddet, så må det gælde for de relevante investeringer, at det årlige afkast af investeringerne er mindre end den årlige ydelse på tilsvarende lån. Den årlige ydelse på et lån svarende til investeringsprofilen uden fradrag af investeringstilskud angiver således et overkantsskøn for afkastet af støtterelevente investeringer.

I tabel 1 er beregnet over- og underkantsskøn for det årlige afkast af investeringer med en tidshorisont på 10 år og en kalkulationsrente på 5 pct. Beregningen er gennemført for forskellige tilskudssatser, svarende til de satser der påtænkes anvendt i landdistriktsprogrammet.

Tabel 1. Beregning af interval for afkast af investeringstilskud ved en kalkulationsrente på 5 pct. og en tidshorisont på 10 år

Tilskudsprocent	7,5%	15%	40%	50%	60%	70%	100%
Årligt afkast af investering, pct.							
Overkantsskøn	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Underkantsskøn	12,0	11,0	7,8	6,5	5,2	3,9	0,0
Årligt afkast pr. krone investeringstilskud							
Overkantsskøn	1,73	0,86	0,32	0,26	0,22	0,19	0,13
Underkantsskøn	1,60	0,73	0,19	0,13	0,09	0,06	0,00

Overkantsskønnet for afkast af de relevante investeringer er med de givne forudsætninger 13 pct. om året. 10-årige investeringer med forventet afkast over dette niveau må formodes at være rentable også uden tilskuddet, og vil således kunne forventes gennemført uden dette. Overkantsskønnet for afkastet er således uafhængigt af tilskudssatsen.

Eksempelvis er underkantsskønnet for afkastet af de relevante investeringer et årligt afkast på 7,8 pct. for en investering med en tilskudsprocent på 40 pct. Investeringer med et afkast under dette niveau vil selv med et investeringstilskud på 40 pct. således ikke være rentable,

og investeringerne vil ikke blive gennemført. Underkantsskønnet er aftagende med tilskuddets størrelse - jo højere tilskudssatsen er, jo mindre vil investors krav til det årlige afkast være.

Det er på baggrund af disse investeringskalkule-betragtninger også muligt at konstruere over- og underkantsskøn for det årlige afkast pr. tilskudskrone i et givent investeringsprojekt, ved at dividere afkastet med tilskuddets andel af det samlede investerede beløb. Disse er angivet nederst i tabel 1. For en investering, som kan oppebære et investeringstilskud på 40 pct. af investeringssummen, kan det årlige investeringsafkast pr. tilskudskrone ligge mellem 19 og 32 øre. Såvel over- som underkantsskønnet afhænger negativt af tilskudssatsen, dvs. jo højere tilskudssats, jo lavere forventet afkast pr. tilskudskrone.

Afkastet i investeringskalkule-betragtningen i tabel 1 vedrører det forventede beløb til forrentning og afdrag på den investerede kapital (dvs. efter aflønning af arbejdsindsats) i forbindelse med gennemførelse af investeringsprojekter. I effektvurderingen af landdistriktsprogrammets foranstaltninger er det imidlertid effekten på værditilvæksten (dvs. før aflønning af arbejdsindsatsen), der er i fokus. Hvis det antages, at aflønningen af arbejdskraft udgør en tredjedel af værditilvæksten (som det stort set gennemsnitlig er tilfældet i de primære jordbrugserhverv), er effekten af investeringen på værditilvæksten 1½ gange så stor som ovennævnte afkast. Hvis kapitalaflønning derimod kun udgør en tredjedel af faktor aflønningen (som det stort set i gennemsnit er tilfældet i fødevarerindustrien) vil værditilvæksten være 3 gange så stor som effekten på afkastet.

Der kan være betydelig heterogenitet i faktor aflønningens sammensætning – og dermed sammenhængen mellem værditilvækst og kapitalafkast - indenfor såvel de primære jordbrugserhverv som indenfor andre erhverv. Skønnene for foranstaltningernes effekt på værditilvækst er derfor behæftet med betydelig usikkerhed, og de faktiske effekter vil i høj grad afhænge af, hvilke delsektorer eller virksomhedstyper der investeres i.

Midler, som med støtte investeres i innovations- og udviklingsprojekter i jordbrug eller fødevarerforarbejdningserhverv, kunne alternativt anvendes til andre investeringer, som også ville give værditilvækst og afkast til investorerne – enten i jordbrug/fødevarerforarbejdning eller i andre erhverv. Hvis det antages, at sådanne alternative investeringer ville give et afkast svarende til forrentning og afdrag på de tilsvarende lån, skal den resulterende værditilvækst i jordbruget og de tilknyttede forarbejdningserhverv modregnes i de ovennævnte beregninger for at opnå et skøn for nettoeffekten af investeringstilskuddene.

Hvis det antages, at fordelingen af sådanne alternative investeringer på erhverv svarer til den nuværende erhvervsfordeling af investeringer (iflg. Danmarks Statistik's Nationalregnskabsstatistik), så vil ca. 7 pct. af disse alternative investeringer falde i det primære jordbrug, og ca. 2½ pct. i fødevareindustrien. Hvis der eksempelvis ydes et tilskud på 40 pct. til en investering i det primære jordbrug, så antages de resterende 60 pct. af investeringsbeløbet ville være blevet investeret i andre projekter, hvoraf 7 pct. ville være faldet indenfor jordbrugssektoren og 2,5 pct. i fødevarerforarbejdnings erhverv, og effekten heraf modregnes i nedenstående opgørelser. Det er dog sandsynligt, at en større andel af de investerede midler ville være blevet investeret i henholdsvis jordbrug og fødevareindustri, hvorfor det må formodes, at disse andele er udtryk for underkantsskøn for fortrængningseffekten i jordbrug og fødevareindustri.

Skøn for effekter på antal fuldtidsstillinger

Det forudsættes i det nedenstående, at en tredjedel af den opnåede værditilvækst i de primære jordbrugserhverv går til aflønning af arbejdskraft. Den skønnede effekt på antal fuldtidsstillinger beregnes således som en tredjedel af værditilvæksten, divideret med den gennemsnitlige årlige omkostning til én fuldtidsansat i jordbrug og fødevareindustri (forudsættes at være 400.000 kr.).

Det forudsættes således i beregningerne nedenfor at arbejdskraftproduktiviteten, målt som bruttoværditilvækst pr. fuldtidsstilling, ikke ændres. I det omfang, der sker en stigning i arbejdskraftproduktiviteten som følge af de pågældende tiltag, så vil ovennævnte effekt på antal fuldtidsstillinger være overvurderet.

Afledte effekter i jordbrugets forarbejdnings- og forsynings erhverv

Aktivitetsændringer i de primære jordbrugserhverv kan have afledte effekter i forarbejdnings- og forsynings erhvervene. Iflg. en input-output opgørelse af Christoffersen & Jacobsen (2006) svarer værditilvæksten (målt ved bruttofaktoringen) i forarbejdnings erhvervene slagterier, mejerier og sukkerfabrikker til ca. halvdelen af værditilvæksten i det primære jordbrug, og en tilsvarende sammenhæng gør sig gældende for så vidt angår beskæftigelsen. Værditilvæksten og beskæftigelsen i jordbrugets forsyningssektorer er stort set på niveau med værditilvækst og beskæftigelse i primærjorbruget.

Under forudsætning af, at de betragtede landdistriktsforanstaltninger relateret til det primære jordbrug giver sig udslag i ændret aktivitet i denne sektor, kan disse sammenhænge med nogen rimelighed anvendes som udgangspunkt for at skønne de afledte effekter af

tiltagene på forarbejdnings- og forsyningssektorerne. Det må dog formodes, at en betydelig del af tiltagene udmønter sig i indførelse af omkostningsbesparende eller miljøvenlig teknologi, og at de derfor ikke har nogen direkte aktivitetsforøgende effekt (om end en potentiel indirekte effekt i kraft af, at investeringerne muliggør opretholdelse af en produktion som ellers ville bortfalde). Der kan imidlertid være forskelle på gennemsnitlige og marginale sammenhænge, således at den afledte beskæftigelseseffekt af en marginal aktivitetsændring i jordbruget er mindre end den gennemsnitlige afledte effekt. På den baggrund er det valgt at nedjustere de beregnede afledte effekter i forarbejdnings- og forsyningserhverv med 50 pct.

Øvrige metodebetragtninger

Der gøres opmærksom på, at den anvendte investeringsmæssige betragtning forudsætter, at alle projekter gennemføres ud fra rationelle afvejninger af investeringsudgift på den ene side og forventede afkast på den anden. Det forudsættes herunder, at sandsynlighederne for projekternes succes/fiasko kan vurderes med rimelig sikkerhed, og at disse sandsynligheder indgår i investorernes afvejning. Såfremt dette ikke er tilfældet, fx. at der er tale om overdreven optimisme med hensyn til afkastet af investeringer som led i programmet, vil de beregnede effekter for værditilvækst og beskæftigelse være overvurderede.

Endvidere forudsættes det i nedenstående beregninger, at projekter som ikke bevilges støtte, ikke ville blive gennemført – og altså ikke kunne opnå finansiering ad anden vej. Såfremt denne forudsætning bortfalder – hvilket formentlig er mest sandsynligt for projekter, hvor der kun kan opnås støtte til en begrænset del af investeringsudgiften – vil effekterne af de betragtede ordninger blive væsentligt lavere end skitseret nedenfor.

Ved gennemførelsen af landdistriktsprogrammet forventes der at blive lagt vægt på, at støtteværdige projekter skal opfylde flere af målsætningerne samtidig. Det må alt andet lige vurderes, at et sådant krav på kort sigt begrænser valgmulighederne, og dermed det opnåelige afkast af projekterne. På den anden side giver kravene mulighed for at tilgodese flere hensyn på en gang, eksempelvis at kombinere hensynet til direkte økonomisk afkast til investorerne med etablering eller styrkelse af samarbejdsrelationer, som kan understøtte udviklingen i landdistrikterne på længere sigt. Sådanne effekter er særdeles situationsbestemte og i sagens natur vanskelige at kvantificere, hvorfor en sådan kvantificering er udeladt i det nedenstående. Det må dog antages, at effektiviteten af en foranstaltning, som kombinerer flere af hensynene indenfor et indsatsområde, vil ligge et sted imellem effekterne for de enkelte hensyn.

I de nedenstående vurderinger er der principielt tale om en marginal betragtning. Der gøres opmærksom på, at effektiviteten pr. allokert kr. ved en given foranstaltning kan afhænge af, i hvor stort omfang foranstaltningen implementeres, på den ene side fordi nogle foranstaltninger kan fordr et vist volumen for at være effektive, og på den anden side fordi der sker en udtømmningseffekt for nogle støtteordninger.

Udvalgte foranstaltninger i det danske landdistriktsprogram 2007-2013

Nærværende notat vurderer effekterne af foranstaltninger indenfor følgende indsatsområder:

1. Innovation/udvikling i primært jordbrug
2. Innovation/udvikling i forarbejdningssektor
3. Fødevarer kvalitet – udvikling/deltagelse/markedsføring
15. Kompetenceudvikling

I det følgende diskuteres de skønnede effekter af de forskellige foranstaltninger. En samlet oversigt over skønnene er givet i den afsluttende opsummering.

Under **indsatsområde 1** kan der ydes støtte til

- demonstration og formidling af ny viden
- investeringer på bedrifter
- samarbejde om udviklingsprojekter

Der kan ydes støtte på op til 60 pct. af de støtteberettigede udgifter ved formidlingsaktiviteter med henblik på *øget tilførsel af viden* til jordbrugserhvervet. En sådan støtte kan principielt betragtes som en investering med det mål at forbedre produktiviteten og således øge de fremtidige indtjeningsmuligheder. Givet denne betragtning, og forudsat at der ikke sker ændringer i faktorsammensætningen, vil 10 mio. kr. tilskud til formidlingsaktiviteter til jordbruget kunne øge bruttoværditilvæksten på de berørte jordbrugsbedrifter med 1-3 mio. kr. årligt, mens den samlede årlige effekt på nettoværditilvæksten (incl. effekter i afledte erhverv) skønnes at være i størrelsesordenen 2-5 mio. kr. og 1-4 fuldtidsstillinger, heraf 1-2 i jordbruget, afhængig af i hvilket omfang den formidlede viden omsættes til øget aktivitet.

Der kan ifølge handlingsplanen ydes støtte på op til 40 pct. af de støtteberettigede udgifter ved *investeringer med henblik på at fremme innovation i det primære jordbrug*. Iflg. de opstillede beregningsforudsætninger i metodeafsnittet ovenfor, vil et samlet støttebeløb på 10 mio. kr. kunne give anledning til en stigning i den årlige bruttoværditilvækst i størrelsesordenen 2,5-5 mio. kr. indenfor jordbruget, op mod 5-8 mio. kr. i samlet netto

værditilvækst og 3-5 fuldtidsstillinger, afhængig af hvor rentable de gennemførte projekter er indenfor de ovenfor skitserede grænser.

Effekterne af at yde *støtte til samarbejde om udviklingsprojekter* vurderes at have en størrelsesorden, som svarer nogenlunde til effekterne af videnformidling, jf. ovenfor.

Under **indsatsområde 2** kan der til virksomheder og personer i forarbejdningssektoren ydes støtte til

- formidling af viden
- udvikling og anvendelse af nye teknologier/nye processer/nye produkter
- samarbejde om udviklingsprojekter

Effekterne af disse ordninger er principielt analoge til de tilsvarende ordninger i primær-erhvervet, idet der dog er forskel på sammenhængen mellem kapitalafkast, værditilvækst og beskæftigelseseffekter, hvorfor også de beregnede effekter på værditilvækst og beskæftigelse afviger fra de ovenstående.

Støtte til *formidling af viden* vurderes at føre til effekter på værditilvæksten i de støttede sektorer, som er større end de tilsvarende for det primære jordbrug, fordi der i fødevarerindustrien er en lavere kapitalindsats pr. enhed værditilvækst end tilfældet er i jordbruget (og dermed større værditilvækst pr. kr. aflønning af kapitalen). Til gengæld vurderes de afledte effekter på andre erhverv at være mere begrænsede. Det vurderes, at 10 mio. kr. allokert til støtte til formidling af viden i fødevarerforarbejdningssektoren vil kunne øge bruttoværditilvæksten i erhvervet med 2,5-6 mio. kr. pr. år, og dette interval svarer nogenlunde til den samlede effekt på nettoværditilvæksten, samt en beskæftigelseseffekt på 5-12 fuldtidsstillinger.

Støtte til projekter omkring *udvikling af nye produkter/processer/teknologier* kan opfattes som investeringstilskud. Der ydes støtte på op til 40 pct. af investeringerne i små og mellemstore virksomheder, der producerer landbrugsprodukter. For små og mellemstore virksomheder, hvor slutproduktet ikke er et landbrugsprodukt kan der ydes tilskud på op til henholdsvis 15 og 7,5 pct.

Investeringstilskud til udviklingsprojekter i relation til forarbejdning af landbrugsprodukter vurderes at have effekter, som i størrelsesorden nogenlunde svarer til tilsvarende tilskud i primærproduktionen, for værditilvæksten måske lidt større.

For projekter relateret til forarbejdning af ikke-landbrugsprodukter er støttesatsen noget lavere. Såfremt sådanne investeringers gennemførelse er betinget af tilskuddet, og at investeringerne med tilskud er rentable, er der derfor tale om ganske markante effekter pr. støttekrone. I kraft af den lave støttesats, er forudsætningen om at de pågældende investeringer ikke ville blive gennemført uden tilskuddet dog også forholdsvis usikker, hvorfor disse skøn er særdeles usikre. Såfremt eksempelvis halvdelen af disse projekter ville have kunnet gennemføres alligevel med fx alternativ finansiering eller tilpasset projektstørrelse, vil effekten af støtteordningen kun være den halve.

Som ved det primære jordbrug, vurderes effekterne af at yde *støtte til samarbejde om udviklingsprojekter* at have en størrelsesorden, som svarer nogenlunde til effekterne af videnformidling, jf. ovenfor.

Under **indsatsområde 3** kan der ydes støtte til

- primærproducenter, der deltager i en godkendt kvalitetsmærkningsordning – medlemsgebyr og kontrolafgifter
- primærproducenter, der gennemfører investeringer for at producere under en godkendt kvalitetsmærkningsordning
- producentsammenslutninger kan opnå støtte til information/markedsføring af sådanne kvalitetsprodukter
- samarbejdsprojekter der udvikler kvalitetsprodukter
- oprettelse af rejsehold

Primærproducenterne kan søge *støtte til at deltage i en godkendt kvalitetsmærkningsordning*, (fx Ø-mærket, beskyttede oprindelses- og geografiske betegnelser, traditionel specialitet) og støtten skal dække omkostninger ved godkendelse og kontrol under mærket. Afhængig af producenternes afkast ved at deltage i en sådan ordning, kan effekten af at anvende 10 mio. kr. til sådanne støtteordninger på jordbrugets bruttoværditilvækst variere fra 0 til 2 mio. kr. årligt, og med afledte effekter en samlet nettoværditilvækst på op mod 3,5 mio. kr. årligt samt en beskæftigelseseffekt svarende til op mod 2 fuldtidsstillinger.

Støtte til primærproducenters investeringer for at kunne deltage i godkendte mærkningsordninger på op mod 40 pct. af investeringsudgiften vurderes at have effekter, som er analoge til øvrige investeringstilskud til det primære jordbrug.

Der kan søges støtte til producentsammenslutningers *informations- og markedsføringsaktiviteter* på op til 70 pct. af de støtteberettigede udgifter. Effekterne af 10 mio. kr. støtte på de berørte erhvervs bruttoværditilvækst vurderes at ligge i intervallet 0,5-3,0 mio. kr. årligt, mens effekten på den samlede nettoværditilvækst kan ligge i intervallet 1,5-5 mio. kr. årligt og en beskæftigelseseffekt på 1-3 fuldtidsstillinger, forudsat at beslutninger om sådanne informationsaktiviteter foretages på et rationelt grundlag og at effekterne af tiltagene er kendte.

Oprettelse af *rejsehold* som skal informere om produktion kvalitetsprodukter kan opnå støtte på op til 100 pct. af de støtteberettigede udgifter. Selve rejseholdenes aktiviteter giver i sagens natur anledning til en direkte beskæftigelseseffekt. Hertil kommer effekten af den information på afsætning og produktion, som rejseholdenes aktiviteter afstedkommer. Et skøn for effekten af 10 mio. kr. støtte til etablering af rejsehold er, at det genererer mellem 0 og 2 mio. kr. bruttoværditilvækst i de berørte erhverv, mellem 0 og 4 mio. kr. nettoværditilvækst som følge af indsatsen i alt, samt beskæftigelses svarende til mellem 0 og 2 fuldtidsstillinger (+ den direkte beskæftigelseseffekt for rejseholdenes ansatte/deltagere).

Under **indsatsområde 15** kan der ydes støtte til

- kompetenceudvikling i forbindelse med gennemførelse af projekt indstillet af en lokal aktionsgruppe
- opkvalificering i fødevarer- og skovsektoren som led i innovationsprojekter
- bedriftsrådgivning

Efteruddannelsesaktiviteter med henblik på *kompetenceudvikling* for at skabe attraktive landdistrikter kan opnå støtte på op til 50 pct. af udgifterne. Hvis der allokeres 10 mio. kr. til at støtte sådanne aktiviteter i relation til jordbruget vurderes den direkte effekt på bruttoværditilvæksten i jordbruget at være i størrelsesordenen 2-4 mio. kr. årligt, og 3-6 mio. kr. årligt i samlet nettoværditilvækst effekt og en beskæftigelseseffekt på 2-4 fuldtidsstillinger.

Opkvalificeringsaktiviteter i fødevarersektoren kan ligeledes opnå støtte på 50 pct. Her vurderes effekten af 10 mio. kr. støtte at være i størrelsesordenen 4-8 mio. kr. for værditilvæksten samt en beskæftigelseseffekt på 7-15 fuldtidsbeskæftigede.

Opsummering

Intervaller for de beregnede effekter af de forskellige foranstaltninger under landdistriktsprogrammet er opsummeret i tabel 2. For samtlige præsenterede tal gælder, at de er beregnet under forudsætning af, at den ovenfor skitserede investeringskalkulebetragtning kan anvendes til at skønne aktørernes incitamenter til at iværksætte projekter og andre aktiviteter. I tabellen er effekterne af en støtteindsats på 10 mio. kr. beregnet. De viste tal kan således principielt anvendes til at sammenligne de respektive foranstaltningers budget-effektivitet

Som det er anført en række gange undervejs i gennemgangen, må de viste tal formodes at være overkantsskøn for effektiviteten af at allokere støtte til de forskellige foranstaltninger, dels fordi det forudsættes at alle investeringsbeslutninger (og investeringslignende beslutninger) er rationelle og ikke ville blive gennemført uden støtte, og dels at fordi omfanget af fortrængte investeringer i jordbrug og fødevarerindustri formodes at være undervurderet.

Generelt synes den direkte effekt af støtte på værditilvækst og beskæftigelse at være størst, hvis støtten gives til projekter i forarbejdningssektoren, men når afledte effekter i følgeerhverv medregnes, er budget-effektiviteten af støtteordningerne med hensyn til værditilvækst i henholdsvis jordbrug og fødevarerindustri af stort set samme størrelsesorden.

Navnlig én type foranstaltninger skiller sig dog ud: investeringsstøtte til udvikling af nye produkter/processer/teknologier – og især støtte til sådanne udvikling af ikke-landbrugsprodukter. En væsentlig forklaring herpå er, at investeringerne forudsættes at være rentable med et forholdsvis lille tilskud, men at ikke blive iværksat uden tilskud. Såfremt der findes alternative finansieringskilder til sådanne investeringer, har disse resultater ikke gyldighed.

Der er i ovenstående beregninger taget udgangspunkt i projekter, som forudsættes at give afkast over en 10 års tidshorisont, og de allokerede midler forudsættes at have en alternativ forrentning på 5 pct. p.a. Såfremt den alternative forrentning er højere, vil afkastkravet til de projekter, som gennemføres under ordningerne også være højere, og effekterne på jordbrugsrelateret værditilvækst og beskæftigelse vil være større. Rentefølsomheden er størst for foranstaltninger med de laveste støttesatser. Ligeledes vil en kortere tidshorisont indebære et større krav om afkast til dækning af renter og afdrag, og dermed en selektion af projekter med større effekt på jordbrugsrelateret værditilvækst og beskæftigelse.

Tabel 2. Effekt af en støtteindsats på 10 mio. kr.

	Værditilvækst, støttede virksomheder mio. kr.	Samlet værditilvækst i jordbrug og fødevarerhverv, mio. kr.	Samlet beskæftigelse i jordbrug og fødevarerhverv, fuldtidsstill.	Fortrængt værditilvækst i andre sektorer, mio. kr.	Fortrængt beskæftigelse i andre sektorer, fuldtidsstillinger
Innovation/udvikling i primært jordbrug					
Demonstration og formidling af ny viden	1,3 - 3,2	2,1 - 5,5	1 - 4	0,5	2,7
Investering på bedrifter	2,9 - 4,9	4,7 - 8,1	3 - 5	2,1	4,0
Samarbejde om udviklingsprojekter	1,3 - 3,2	2,1 - 5,5	1 - 4	1,1	2,0
Innovation/udvikling i forarbejdningssektor					
Formidling af viden	2,6 - 6,5	2,5 - 6,4	5 - 12	1,4	2,7
Udvikling og anvendelse af nye teknologier/processer/produkter					
- landbrugsprodukter	5,8 - 9,7	5,7 - 9,6	11 - 18	2,1	4,0
- små virks., ikke landbrugsprodukter	22,0 - 25,9	21,5 - 25,4	41 - 48	3,0	5,7
- mellem virks. ikke landbrugsprodukter	47,9 - 51,8	46,7 - 50,6	89 - 96	3,3	6,2
Samarbejde om udviklingsprojekter					
Fødevarer kvalitet – udvikling/deltagelse/markedsføring					
Primærproducenters deltagelse i godkendt mærkningsordning	0 - 1,9	0 - 3,4	0 - 2	0,0	0,0
Primærproducenters investering ift kvalitetsmærkningsordning	2,9 - 4,9	4,7 - 8,1	3 - 5	2,1	4,0
Producersammenslutninger mhp. markedsføring	0,8 - 2,8	1,4 - 4,8	1 - 3	1,1	2,0
Samarbejdsprojekter om udvikling af kvalitetsprodukter					
Oprettelse af rejsehold	0 - 1,9	0 - 3,4	0 - 2	0,0	0,0
Kompetenceudvikling					
Kompetenceudvikling ifm projekt indstillet af lokal aktionsgruppe	1,9 - 3,9	3,2 - 6,6	2 - 4	1,8	3,3
Opkvalificering i fødevarer sektoren	3,9 - 7,8	3,8 - 7,7	7 - 15	1,8	3,3
Bedriftsrådgivning					

De viste konsekvenser af foranstaltningerne for værditilvækst og beskæftigelse omfatter alene konsekvenserne i jordbrug og følgeindustrier. For en række af foranstaltningerne er der tale om stimulering af udvalgte aktiviteter i netop disse sektorer på bekostning af andre sektorer. Det vil sige, at den samlede samfundsøkonomiske effekt af foranstaltningerne vil være mindre end angivet ovenfor. Afhængig af den anvendte tilskudssats (jo højere tilskudssats, jo mindre fortrængning) skønnes den fortrængte værditilvækst i andre sektorer at andrage mellem 0 og 2 mio. kr. årligt og 0-4 fuldtidsstillinger pr. 10 mio. kr. støttebeløb. Fortrængningseffekten afhænger dog af, hvilke konkrete aktiviteter der fortrænges i andre sektorer som følge af landdistriktsforanstaltningerne. En mere præcis kvantificering af den samlede samfundsøkonomiske nettoeffekt fordrer anvendelsen af et større økonomisk modelapparat (således som det eksempelvis er gjort i Hansen et al., 1998), men dette har ikke været muligt indenfor den givne tidsramme.

Der er i ovenstående beregninger anvendt gennemsnitsbetragtninger for såvel jordbruget som jordbrugets forarbejdnings- og forsyningssektorer. Der er imidlertid betydelig heterogenitet indenfor disse sektorer, og effekterne vil således afhænge af om en foranstaltning fortrinsvis vil blive anvendt i relation til eksempelvis svine- eller planteproduktion. En mere tilbundsående analyse heraf vil ligeledes kræve anvendelse af et mere avanceret modelapparat, som ikke har været mulig indenfor den aktuelle tidsramme.

Selv om stort set alle de betragtede foranstaltninger kan tolkes som investeringer på en eller anden form, må præcisionen af den anvendte investeringskalkule-metode vurderes at variere mellem foranstaltningerne. Metoden må således vurderes at være mest oplagt i forhold til egentlige investeringsstøtteordninger, hvor støtteniveauet ikke er hverken for højt eller for lavt. Hvis tilskudssatsen er tæt på 0 eller tæt på 100 pct. er der risiko for, at de resulterende incitamentsberegninger overskygges af usikkerheder om de i øvrigt gjorte antagelser.

Det skal afslutningsvis nævnes, at Fødevarerøkonomisk Institut sammen med Danmarks Jordbrugsforskning og Center for Regional- og Turismeforskning netop har opnået finansiel støtte fra Direktoratet for FødevarerErhverv til et 3-årigt forskningsprojekt om integrerede modelbaserede evalueringer af virkemidlerne i landdistriktspolitikken, med projektstart januar 2007. Resultater fra forskningsprojektet vil i løbet af 2008 og 2009 kunne danne grundlag for opdateringer og forbedringer af en række af de ovenstående estimater.

Referencer

Christoffersen L.B. & Jacobsen L-B. (2006) Landbruget og det landbrugsindustrielle kompleks – det seneste årtis betydning for produktion, økonomi og miljøet, kapitel 2 i Fødevarøkonomisk Institut: Landbrugets økonomi, efteråret 2006

Hansen J., Frandsen S.E. & Stephensen P. (1997) Forbedringsstøtten for jordbrugsbedrifter, Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, rapport nr. 93